

ΧΩΡΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΟΤΑ: ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΕΡΑΜΑΤΟΣ ΝΟΜΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Τάτσης Λάζαρος

MSc Χωροτάκτης – Πολεοδόμος Μηχανικός, Μελετητής, Σπύρου Λάμπρου 64, 45333, Ιωάννινα, Τηλ. 6980828532, Email: lazarostatsis@yahoo.gr

Περίληψη

Η παρούσα εργασία αποτελεί ένα παράδειγμα εφαρμογής του αναπτυξιακού προγραμματισμού στο διοικητικό επίπεδο ενός Καποδιστριακού ΟΤΑ. Απαρτίζεται από τρία μέρη, τα οποία έχουν ως εξής:

- Στο πρώτο μέρος αναλύεται η διαδικασία του χωρικού σχεδιασμού (spatial planning), ενώ συγχρόνως περιγράφεται η μεθοδολογία που υιοθετήθηκε.
- Το δεύτερο μέρος αναλύει το αντικείμενο των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, αλλά και των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ΟΤΑ.
- Το τρίτο μέρος εξετάζει ως μελέτη περίπτωσης τον Δήμο Περάματος. Αρχικά αναλύονται οι δυνατότητες – αδυναμίες του Δήμου, ενώ στη συνέχεια διατυπώνονται 5 προτάσεις για την αιεφόρο χωρική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής μελέτης.

SPATIAL AND DEVELOPMENT PLANNING IN LEVEL OF LOCAL AUTHORITY: THE EXAMPLE OF PERAMA MUNICIPALITY OF IOANNINA PREFECTURE

Tatsis Lazaros

Regional & Urban Planner, MSc "Environment & Development" of the NTUA, 64, Spuruou Lambrou Street, Ioannina 45333, Greece, Tel. +30 6980828532, Email: lazarostatsis@yahoo.gr

Abstract

The present work constitutes an example of development planning's application in the administrative level of Local Authority. It is composed from three parts, which have in the following way:

- In the first part, it is analyzed the process of spatial planning, while simultaneously it is described the methodology that was adopted.
- The second part analyzes the object of General Urban Plans, as well as the object of Operational Programs of Municipalities.
- The third part examines as case study the Municipality of Perama. Initially are analyzed the strengths – weaknesses of Municipality, while then are formulated 5 proposals for the sustainable territorial development of the wider region of study area.

Λέξεις Κλειδιά: Γ.Π.Σ./Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π., Επιχειρησιακά Προγράμματα ΟΤΑ, Δήμος Περάματος, Χωρικός Σχεδιασμός

Key Words: General Urban Plans, Operational Programs of Municipalities, Municipality of Perama, Spatial Planning

1. Εισαγωγή

Το σύνολο των ορισμών που έχουν αποδοθεί για την έννοια του *χωρικού σχεδιασμού* σηματοδοτούν δύο βασικά χαρακτηριστικά του: **α.** την ενδιάμεση κλίμακα και **β.** την επιστημονική ενασχόλησή του με το φυσικό χώρο της πόλης - περιφέρειας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σχετική έκθεση του Royal Institute of British Architects (1970), αναφέρει ότι ο

χωρικός σχεδιασμός αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του αστικού και περιφερειακού προγραμματισμού. Πρωταρχικά, είναι ένας σχεδιασμός του τρισδιάστατου χώρου, αλλά διαπραγματεύεται επίσης μη εικονικές πλευρές του φυσικού περιβάλλοντος, όπως ο θόρυβος, η αίσθηση ασφάλειας και η ρύπανση, καταστάσεις, οι οποίες συντελούν έμμεσα στο αναπτυξιακό προφίλ μιας γεωγραφικής περιοχής. Κύρια δραστηριότητά του είναι η διευθέτηση του φυσικού χώρου, κατά προτεραιότητα του εξωτερικού, παρά του εσωτερικού χώρου, και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Επιπλέον, στο χωρικό σχεδιασμό εμπιρεύεται μεγάλο ενδιαφέρον για την επέκταση της περιφέρειας και των οικονομικών και κοινωνικών απαιτήσεων της σε αντιστοιχία με τις διαθέσιμες πηγές.

Σ' έναν πιο επιλεκτικό ορισμό, οι D. Gosling και B. Maitland (1984) τοποθετούν το χωρικό σχεδιασμό, μεταξύ της αρχιτεκτονικής, που ενδιαφέρεται για την φυσική μορφή των κτηρίων, και του αστικού προγραμματισμού που αναλαμβάνει την διαχείριση του δημόσιου χώρου, σε σχέση με το ευρύτερο πλαίσιο του (Νομός – Περιφέρεια - Χώρα).

Η εμπειρική οριοθέτηση της έννοιας του χωρικού σχεδιασμού, με την αναφορά στην ενδιάμεση κλίμακα και στον φυσικό χώρο της πόλης δεν επαρκεί για να διευκρινισθεί η λειτουργία, η αποτελεσματικότητα, καθώς και η σκοπιμότητά του. Σημειώνεται ότι για την τελευταία προτείνονται πολλές εκδοχές, επηρεασμένες από τις θεωρητικές προσεγγίσεις του σχεδιασμού και τα άμεσα αντικείμενά του. Έτσι λοιπόν, για τους τυπικούς πολεοδόμους, ο χωρικός σχεδιασμός επιλύει προβλήματα αναγνωσιμότητας και επικοινωνίας. Για τους μελετητές, ο σχεδιασμός διευθετεί τις αλληλεπιδράσεις του φυσικού με τον δομημένο χώρο. Για τους κοινωνιολόγους, ο σχεδιασμός διαχειρίζεται τις κοινωνικές σχέσεις, μέσω της οργάνωσης και της παραγωγής του φυσικού χώρου της περιφέρειας. Για τους θεωρητικούς της συντακτικής δομής, η δράση του ανάγεται στη διαμόρφωσή της. Άλλοι θεωρητικοί, όπως οι Gosling και Maitland, κατατάσσουν τα εγχειρήματά του σε πολλές κατηγορίες (οικονομικά, τεχνικά, κοινωνικά, μορφολογικά) και εντάσσουν σ' αυτές τις επιμέρους σχεδιαστικές προσπάθειες. Συνολικά όμως, για τη λειτουργία του δύο αντιτιθέμενες θέσεις σχηματοποιούνται. Σύμφωνα με την πρώτη, η σχέση ανάμεσα σε κοινωνική και χωρική τάξη είναι τόσο ισχυρή, ώστε είναι δυνατό να σχεδιαστεί μια ιδανική κοινωνία, μέσω της διευθέτησης του δομημένου της χώρου. Σύμφωνα με την δεύτερη, η σχέση είναι τόσο αμφίβολη, που τα σχεδιαστικά προβλήματα δεν έχουν άμεσες κοινωνικές συνέπειες. Και στις δύο περιπτώσεις πάντως ο χωρικός σχεδιασμός εκλαμβάνεται σαν φορμαλιστική δραστηριότητα, που ασκείται ανεξάρτητα από τις λοιπές συνθήκες του χώρου (Κομνηνός, 2006).

2. Δεδομένα και μεθοδολογία

Τα εμπειρικά στοιχεία της εργασίας προέκυψαν από την Α' Φάση (Ανάλυση – Διάγνωση - Προοπτικές) του ΓΠΣ Δήμου Περάματος, η οποία ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2005, καθώς και από την 1η Ενότητα (Στρατηγικός Σχεδιασμός) του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Περάματος. Η μεθοδολογία που υιοθετήθηκε συνάδει με εκείνη που έχει προταθεί στο παρελθόν από τον Καθηγητή Γεωγραφίας - Χωροταξίας Sir Peter Hall, η οποία έχει ως ακολούθως:

- Ανάλυση του φυσικού και κοινωνικοοικονομικού χώρου της συγκεκριμένης περιοχής.
- Αξιολόγηση των δυνατοτήτων και των προοπτικών της περιοχής ως προς την ανάπτυξη της.
- Διατύπωση των σκοπών και των αντικειμενικών στόχων του σχεδιασμού ανάπτυξης.
- Σχεδιασμός των πολιτικών ανάπτυξης της περιοχής.

3. Τα νομοθετημένα μέσα χωρικού σχεδιασμού και αναπτυξιακού προγραμματισμού

3.1 Το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (ΓΠΣ)

Με βάση τον Νόμο 2508/97 (ΦΕΚ 124/Α/13-06-97) "Βιώσιμη Οικιστική Ανάπτυξη των Πόλεων και Οικισμών της Χώρας και Άλλες Διατάξεις", ο χωροταξικός – πολεοδομικός σχεδιασμός σε επίπεδο ΟΤΑ πραγματοποιείται, μέσω των μελετών Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) ή Σχεδίων Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ).

Τα ΓΠΣ–ΣΧΟΟΑΠ συνιστούν τοπικά χωροταξικά σχέδια, δεδομένου ότι ρυθμίζουν ταυτόχρονα την εκτός και την εντός σχεδίου περιοχή των Καποδιστριακών Δήμων. Σημειώνεται ότι μετά την ψήφιση του Ν.2742/99 (ΦΕΚ 207/Α/07-10-1999) "Χωροταξικός Σχεδιασμός και Αειφόρος Ανάπτυξη και Άλλες Διατάξεις" οφείλουν να εναρμονίζονται προς τις επιλογές ή τις κατευθύνσεις των εγκεκριμένων περιφερειακών πλαισίων. Το μεγάλο ζητούμενο στις μελέτες

των ΓΠΣ- ΣΧΟΟΑΠ είναι ο εξασταστικός χώρος και οι ρυθμίσεις προστασίας του, ώστε να εξασφαλίζεται η βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής (Κοιλιάδη κ.α., 2009). Υπό το πρίσμα αυτό τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ καθορίζουν κατ' ελάχιστον τα εξής:

- Τα όρια της κάθε Πολεοδομικής Ενότητας.
- Την υποδιαίρεση της γεωγραφικής περιοχής σε ζώνες – πυκνοδομημένες, αραιοδομημένες ή και αδόμητες.
- Τη γενική εκτίμηση των αναγκών σε κοινόχρηστους χώρους, κοινωφελείς εξυπηρετήσεις και δημόσιες παρεμβάσεις ή ενισχύσεις στον στεγαστικό τομέα.
- Τη γενική πρόταση πολεοδομικής οργάνωσης των πολεοδομικών ενοτήτων, σε συνάρτηση με τις ανωτέρω ανάγκες. Ειδικότερα:
 - Τις χρήσεις γης, τα κέντρα και το κύριο οδικό δίκτυο κυκλοφορίας.
 - Την πυκνότητα, τον μέσο ΣΔ, αλλά και τις τυχόν απαγορεύσεις δόμησης και χρήσεων.
 - Την επιλογή των τρόπων ανάπτυξης ή αναμόρφωσης, διαμέσου του καθορισμού των αντίστοιχων ζωνών, αλλά και την εκτίμηση των αναμενόμενων επιπτώσεων στο περιβάλλον.
 - Τις Ζώνες Ειδικής Ενίσχυσης (ΖΕΕ), ήτοι τις περιοχές στις οποίες δίδεται προτεραιότητα ως προς τα στεγαστικά δάνεια και τις οικονομικές ενισχύσεις.
 - Τους πόρους για την εφαρμογή της πολεοδομικής μελέτης.

Πέραν των ανωτέρω, το ΓΠΣ είναι δυνατόν να καθορίζει τη χωροθέτηση περιοχών διαφόρων χρήσεων, βιομηχανικών, βιοτεχνικών ή άλλων ειδικών χρήσεων στη Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) περί την πόλη ή τον οικισμό (Τζίκα - Χατζοπούλου, 2003:94).

3.2 Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ΟΤΑ

Σύμφωνα με τον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων (Ν.3463/2006), καθορίστηκε στους ΟΤΑ άνω των 10.000 κατοίκων, η υποχρέωση εκπόνησης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Ειδικότερα, οι προδιαγραφές σύνταξης των προγραμμάτων αυτών καθορίζονται με την Υ.Α.18183 (ΦΕΚ 534/Β/13.04.2007).

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των ΟΤΑ συνιστά ένα Τετραετές Πρόγραμμα Τοπικής Ανάπτυξης, σε εναρμόνιση με τις κατευθύνσεις αναπτυξιακού σχεδιασμού σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, και δηλαδή σε εναρμόνιση με τις κατευθύνσεις που έχουν δοθεί από τα εκάστοτε ΠΕΠ και το ΕΣΠΑ. Έτσι λοιπόν, το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των ΟΤΑ, δεν αναφέρεται μόνο στις υποδομές και στις τοπικές επενδύσεις, αλλά και στη βελτίωση της υφιστάμενης οργάνωσης και λειτουργίας των ΟΤΑ, στο πλαίσιο του γενικότερου περιβάλλοντος στο οποίο δρουν, μεριμνώντας για τη βελτίωση της διαβίωσης των πολιτών και την παροχή ποιοτικότερων υπηρεσιών. Υπό το πρίσμα αυτό, γίνεται αντιληπτό ότι το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα των ΟΤΑ αποσκοπεί στη διαμόρφωση ενός καταρτισμένου Προγράμματος-Πλαισίου, το οποίο μεταξύ άλλων ορίζει:

- Τον Εξοπλισμό του Ο.Τ.Α. με τα αναγκαία δίκτυα κοινωνικής υποδομής.
- Τα δίκτυα παραγωγικής και τεχνικής υποδομής, με τρόπο που να διασφαλίζεται η εύρυθμη οικονομική και κοινωνική λειτουργία του.
- Την προστασία και ανάδειξη του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και της ιστορικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Την αναδιάρθρωση των υποβαθμισμένων περιοχών του ΟΤΑ

Θα μπορούσε επομένως να ειπωθεί ότι το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ενός ΟΤΑ, σε συνδυασμό με το αντίστοιχο ΓΠΣ αποτελεί τον αναγκαίο οδηγό για την ανάπτυξη των οικονομικών λειτουργιών του ΟΤΑ (εμπόριο, τουρισμός, βιομηχανία, βιοτεχνία), καθώς και την αποτελεσματική προστασία των στοιχείων που συγκροτούν το φυσικό περιβάλλον του.

Τέλος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ορθολογική κατάρτιση ενός Επιχειρησιακού Προγράμματος θα πρέπει να στηρίζεται, αφενός μεν στη θεωρία αναπτυξιακού προγραμματισμού (επιστήμη της χωροταξίας και της περιφερειακής ανάπτυξης), αφετέρου δε στη θεωρία προγραμματισμού της δράσης δημοσίων οργανισμών (επιστήμη της δημόσιας διοίκησης). Με άλλα λόγια, το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ενός ΟΤΑ συνιστά το προϊόν της διεπιστημονικής συνεργασίας μιας σειράς επιστημόνων, οι σπουδές των οποίων σχετίζονται με το περιβάλλον, τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, τα Συστήματα Πληροφοριών Γης (GIS) και τα δημόσια έργα.

4. Μελέτη περίπτωσης: ο Δήμος Περάματος νομού Ιωαννίνων

Ο Δήμος Περάματος χωροθετείται στο κέντρο του Νομού Ιωαννίνων, πλησίον της λίμνης Παμβώτιδας. Βόρεια, γεινιάζει με τους Δήμους Κεντρικού και Ανατολικού Ζαγορίου, ανατολικά με το Δήμο Εγνατίας και νότια οριοθετείται από τη λίμνη Παμβώτιδα και τους Δήμους Παμβώτιδος και Πασσαρώνος. Ο Δήμος σχηματίστηκε με την εφαρμογή του νόμου Καποδίστρια (1991), καλύπτει έκταση 10.270Ha και έχει πληθυσμό 5.743 κατοίκους (απογραφή ΕΣΥΕ 2001). Ο Δήμος έλαβε το όνομά του από τον ομώνυμο οικισμό, ο οποίος αποτελεί και την έδρα του (Λιανάκης και Σίμου, 2005).

4.1 Συνοπτική περιγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης του Δήμου Περάματος

Οι σημαντικότερες δυνατότητες (πλεονεκτήματα) του Δήμου Περάματος συνοψίζονται στις κάτωθι:

- Η ευρύτερη περιοχή του Δήμου έχει αξιόλογη παραγωγική διάρθρωση, ιδίως αν αναλογιστεί κανείς ότι βρίσκεται σε μια από τις φτωχότερες περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπάρχουν αγροτικοί συνεταιρισμοί και βιοτεχνίες, κυρίως στους οικισμούς του Λεκανοπεδίου Ιωαννίνων. Παρόλο που οι επιχειρηματικές δομές δεν έχουν το μέγεθος που ευνοεί την ανάπτυξη σημαντικών οικονομιών κλίμακας, εντούτοις η συγκέντρωση τέτοιων δραστηριοτήτων στο πεδινό τμήμα του Δήμου δημιουργεί τις γενικότερες συνθήκες για την τοπική ανάπτυξη.
- Το πολιτιστικό περιβάλλον είναι επίσης σημαντικό. Στην περιοχή υφίσταται το Σπήλαιο Περάματος, ένα μνημείο της φύσης με διεθνή αναγνώριση.
- Η περιοχή παρουσιάζει σημαντικές δυνατότητες από άποψη φυσικών διαθεσίμων. Υπάρχει απόθεμα δασικών εκτάσεων και αλιείας, καθώς και αξιόλογη χλωρίδα και πανίδα. Σημειώνεται ότι τα φυσικά διαθέσιμα του δήμου είναι δυνατόν να αξιοποιηθούν στο πλαίσιο ενός ολοκληρωμένου σχεδιασμού τουριστικής προβολής. Στον πρωτογενή τομέα είναι καταγεγραμμένες ορισμένες εξελίξεις που σχετίζονται με την προτίμηση των καταναλωτών σε συγκεκριμένα προϊόντα από την περιοχή, όπως τα φυτικά προϊόντα της αμπελοργιάς και των κηπευτικών. Μέσα από τη σωστή οργάνωση και διασύνδεση, σημειώνεται ότι τα περιθώρια αναδιάρθρωσης είναι αρκετά μεγάλα.
- Στον τριτογενή τομέα έχει ήδη δημιουργηθεί μια δυναμική, η οποία μπορεί εύκολα να προωθηθεί. Ο σημαντικότερος κλάδος είναι ο τουρισμός, ωστόσο, υπάρχουν δυνατότητες εξέλιξης και για το εμπόριο.
- Τέλος, στην περιοχή δραστηριοποιούνται αρκετοί σύλλογοι και οργανώσεις, γεγονός που υποδηλώνει αξιόλογο κοινωνικό δυναμισμό και προοπτικές για τη διατήρηση της παράδοσης, της τοπικής τεχνογνωσίας στην κατεργασία μετάλλων, αλλά και τη διάχυση της γνώσης σε νεότερες γενιές.

Από την άλλη, τα σημαντικότερα προβλήματα (αδυναμίες) του Δήμου συνοψίζονται στα εξής:

- Πρόκειται για ένα μικρό δήμο, σε σχέση με τα κρίσιμα μεγέθη (οικονομίες αστικοποίησης) που απαιτεί η ενδογενής ανάπτυξη. Το γεγονός σηματοδοτεί μια σειρά από περιορισμούς που επηρεάζουν το προφίλ του Δήμου. Επομένως, η προσπάθεια της ανάπτυξης υποχρεωτικά εμπλέκει τα Ιωάννινα, την πόλη με την ισχυρότερη δημογραφική ανάπτυξη και την αποτελεσματικότερη παραγωγική διάρθρωση της Περιφέρειας Ηπείρου.
- Η γεωγραφική θέση του Δήμου, αφενός μεν είναι πολύ κοντά στα Ιωάννινα, αφετέρου δε μακριά από το αναπτυξιακό S της χώρας (Πάτρα –Αθήνα –Λάρισα –Θεσσαλονίκη). Σημειώνεται ότι η τελευταία εξέλιξη απομονώνει την περιοχή μελέτης από τα διεθνή τόξα ανάπτυξης, με αποτέλεσμα οι επενδύσεις και οι ανθρώπινοι πόροι να κατευθύνονται προς άλλες περιοχές, περισσότερο ευνοημένες.
- Η καθετοποίηση της τοπικής οικονομίας δεν έχει φτάσει στο επιθυμητό επίπεδο και το τελευταίο αποτελεί την πηγή πολλών προβλημάτων, με περισσότερο χαρακτηριστικά την υστέρηση του δευτερογενούς τομέα, κυρίως σε ό,τι αφορά τις επιχειρηματικές δομές.
- Ο Δήμος Περάματος διαθέτει αρκετούς πόρους, οι οποίοι θα μπορούσαν να προκαλέσουν μια άμεση οικονομική άνθηση, εφόσον, όμως, δημιουργηθεί μια αναγνωρίσιμη ονομασία (brand name) σε συγκεκριμένους κύκλους επενδυτών, σε τομείς όπως ο τουρισμός και η μεταποίηση φυσικών πόρων. Στην κατεύθυνση αυτή μπορεί να

συμβάλλει καθοριστικά η κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου τουριστικής προβολής του Δήμου, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω.

- Οι τεχνικές και οι κοινωνικές υποδομές του Δήμου καλύπτουν μεν αρκετές ανάγκες, αλλά υπάρχουν και τομείς στους οποίους δεν επαρκούν, ιδίως στους απομονωμένους οικισμούς. Παρόλο που η βιβλιογραφία έχει επισημάνει ότι από κάποιο σημείο και έπειτα, οι υλικές υποδομές έχουν φθίνουσες αποδόσεις κλίμακας, ωστόσο, το Πέραμα απέχει αρκετά από το σημείο αυτό. Επομένως, το ζητούμενο είναι το είδος των υποδομών που θα έχουν τα περισσότερα πολλαπλασιαστικά οφέλη για τους κατοίκους της περιοχής.

4.2 Μέτρα για τον αναπτυξιακό προγραμματισμό και τον χωρικό σχεδιασμό του Δήμου Περάματος

Ως σκοπός (*goal*) του αναπτυξιακού προγραμματισμού για τον Δήμο Περάματος τίθεται η αιεφόρος χωρική ανάπτυξή του, καθώς και η ενίσχυση του ρόλου του Δήμου σε ό,τι αφορά την αναπτυξιακή διαδικασία του Λεκανοπεδίου Ιωαννίνων, αλλά και του Νομού Ιωαννίνων γενικότερα. Ο σκοπός αυτός εξειδικεύεται από τους παρακάτω *αντικειμενικούς στόχους (objectives)*:

- Ενίσχυση της καθετοποίησης παραγωγικού συστήματος.
- Διάσωση και ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας.
- Ανάδειξη του τουρισμού σε αιχμή της τοπικής ταυτότητας.
- Δημιουργία ολοκληρωμένων υποδομών.
- Βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων.

Με βάση τους ανωτέρω στόχους προδιαγράφονται οι παρακάτω άξονες προτεραιότητας:

1. Ανάπτυξη και βελτίωση της αγροτικής παραγωγής

Ο πρωτογενής τομέας αποτελεί και θα αποτελεί μια από τις βασικές συνιστώσες της οικονομίας της περιοχής. Απαιτείται η αύξηση της προστιθέμενης αξίας του τοπικού αγροτικού προϊόντος, η στροφή στη βιολογική γεωργία και την αναδιάρθρωση των προϊόντων που θα βασίζεται σε μελέτη των συνθηκών της καταναλωτικής αγοράς και των διαφοροποιήσεων που προέρχονται από τις ρυθμίσεις του Παγκόσμιου Εμπορίου.

2. Ανάπτυξη της μεταποιητικής δραστηριότητας

Σημειώνεται ότι υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης της μεταποιητικής δραστηριότητας, εφόσον επιλυθούν βασικά διαρθρωτικά προβλήματα, όπως η τεχνολογική υποβάθμιση, η εσωστρέφεια και η έλλειψη εξαγωγικού προσανατολισμού, η έλλειψη έγκαιρης και έγκυρης ενημέρωσης. Ειδικότερα, οι προοπτικές ανάπτυξης του δευτερογενούς τομέα στηρίζονται:

- Στον εκσυγχρονισμό και την επέκταση των μεταποιητικών μονάδων, που αξιοποιούν πλουτοπαραγωγικούς πόρους.
- Στην αναβάθμιση των παραδοσιακών μονάδων, που περιλαμβάνουν δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας.
- Στην αναδιάρθρωση των κλάδων εκείνων, στους οποίους η περιοχή διαθέτει παράδοση υψηλής εξειδίκευσης.

3. Εξειδίκευση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος του δήμου

Ο τουρισμός αποτελεί κλάδο με σημαντικές προοπτικές ανάπτυξης, ο οποίος όμως οφείλει να αναδιρθρωθεί, σε δύο βασικές συνισταμένες: την ήπια τουριστική ανάπτυξη, αλλά και τη βελτίωση του επιπέδου των υπηρεσιών.

Υπό το πρίσμα αυτό, τα ειδικά μέτρα τουριστικής πολιτικής έχουν ως ακολούθως:

- Έλεγχος της ανάπτυξης του τουρισμού στην γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας και στις υπόλοιπες περιοχές με προβλήματα σύγκρουσης των χρήσεων γης.
- Αναβάθμιση, εκσυγχρονισμός και συμπλήρωση της τουριστικής υποδομής, κυρίως με επανάχρηση των παραδοσιακών κτηρίων.
- Προώθηση προγραμμάτων υποστήριξης μικρομεσαίων επιχειρήσεων του τουριστικού κλάδου και κατάρτισης προσωπικού.
- Ανάπτυξη του περιπατητικού τουρισμού σε ολόκληρη την έκταση του Δήμου.
- Ανάπτυξη του θρησκευτικού τουρισμού σε μνημεία, όπως η Κοίμηση Θεοτόκου Στούπαινας και το κτήριο Κουτσέκι.

- Κατασκευή νέων και βελτίωση των υπαρχόντων καταστημάτων εστίασης – αναψυχής – διαμονής, καθώς και των υπηρεσιών που θα προσφέρουν.
- Μέτρα προστασίας και ανάδειξης του περιοχών υψηλής οικολογικής – αισθητικής αξίας, όπως το όρος Μιτσικέλι, η λίμνη Παμβώτιδα και το Σπήλαιο Περάματος.
- Περαιτέρω αξιοποίηση και προβολή του σπηλαιού Περάματος, μέσα από το Πρόγραμμα Ευρωπαϊκής Εδαφικής Συνεργασίας Interreg IV «Ελλάδα – Ιταλία».
- Δημιουργία κέντρων έρευνας και πληροφόρησης για τους επισκέπτες της περιοχής.

4. Βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης των κατοίκων

Είναι γεγονός ότι η αισθητική και λειτουργική αναβάθμιση του οικιστικού αποθέματος αποτελεί βασική προϋπόθεση για την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων, αλλά και τη γενικότερη ανάπτυξη της περιοχής. Ειδικότερα προτείνονται:

- *Πολεοδομικές ρυθμίσεις και παρεμβάσεις*, κυριότερες εκ των οποίων είναι η πολεοδόμηση των οικισμών, η δημιουργία Περιοχής Ειδικά Ρυθμιζόμενης Πολεοδόμησης (ΠΕΡΠΟ), καθώς και η επέκταση των ορίων των οικισμών Περάματος και Αμφιθέας. Διευκρινίζεται ότι η παραπάνω επέκταση θα πραγματοποιηθεί, ύστερα από την έγκριση των αρμόδιων πολεοδομικών μελετών.

- *Βελτίωση των τεχνικών υποδομών*. Ειδικότερα, προβλέπεται η βελτίωση των μεταφορικών υποδομών (κύριο οδικό δίκτυο δρόμος προς Κρυόβρυση και Σπόθους), η βελτίωση των συνθηκών ύδρευσης όλων των οικισμών (επισκευή και συντήρηση του δικτύου), η κατάργηση των αυθαίρετων χωματερών που λειτουργούν σε διάφορες περιοχές του Δήμου και τέλος η αναβάθμιση της προσπελασιμότητας και της προσβασιμότητας στους Κοινόχρηστους Χώρους (ΚΧ).

5. Συμπεράσματα

Λαμβάνοντας ως δεδομένο το γεγονός ότι η οριστική φάση (Επιχειρησιακός και Οικονομικός Προγραμματισμός) του Επιχειρησιακού Προγράμματος Δήμου Περάματος δεν έχει εκπονηθεί οριστικά, επισημαίνεται ότι οι ανωτέρω προτάσεις δύνανται να αποτελέσουν ένα σημαντικό βοήθημα στον μελετητή του ανωτέρω προγράμματος, καθώς δίδουν έμφαση σε όλες τις διαστάσεις της ανάπτυξης της περιοχής (οικονομική μεγένθυση, κοινωνική συνοχή, προστασία περιβάλλοντος). Θέλοντας όμως να δώσουμε έμφαση στον χωρικό σχεδιασμό της περιοχής μελέτης ως τελευταία πρόταση αναφέρεται η εκπόνηση πολεοδομικών μελετών όλων των οικισμών του Δήμου. Υπενθυμίζεται ότι η πολεοδομική μελέτη σκοπεύει στη διερεύνηση και επιλογή των προσφορότερων τρόπων λειτουργίας, παραγωγής, οργάνωσης και διαχείρισης του δομημένου περιβάλλοντος και στην εξασφάλιση εγκαίρως της αναγκαίας γης για την βιώσιμη ανάπτυξη των περιοχών στις οποίες αναφέρεται (Λιανάκης και Σίμου, 2005). Ωστόσο, είναι βασικό κατά την έναρξη της διαδικασίας πολεοδόμησης των οικισμών να υπάρξει αναστολή έκδοσης των οικοδομικών αδειών, για χρονικό διάστημα δύο ετών. Μόνο με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατόν να ολοκληρωθούν οι πολεοδομικοί σχεδιασμοί, σε αυτόν τον χρονικό ορίζοντα και να μην καταλήγουμε σε μελέτες που ολοκληρώνονται, αφού κτιστούν όλα τα διαθέσιμα οικόπεδα, κάτω από την απειλή της δέσμευσης τους για την εξασφάλιση των κοινόχρηστων και κοινωφελών χώρων.

Υπό το πρίσμα αυτό, προτείνεται η προκήρυξη του διαγωνισμού για την πολεοδόμηση του κάθε οικισμού, αυτόματα και χωρίς καμία απόφαση κάποιου οργάνου, να σταματάει η έκδοση των οικοδομικών αδειών εντός των οριοθετημένων οικισμών που πρόκειται να πολεοδομηθούν, με την δημοσίευση της απόφασης έγκρισης των όρων του διαγωνισμού από το Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Περάματος.

Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι η τελευταία πρόταση αποτελεί τη μοναδική λύση, προκειμένου να υπάρξουν πραγματικές και εφαρμόσιμες πολεοδομικές μελέτες των οικισμών της περιοχής, και όχι καταστροφή τους, στο όνομα της πολεοδόμησης αυτών.

Βιβλιογραφία

- Αραβαντινός Α., 1997: *Πολεοδομικός Σχεδιασμός. Για μια Βιώσιμη Ανάπτυξη του Αστικού Χώρου*. Εκδόσεις Συμμετρία, Αθήνα.
- Ε.Ε.Τ.Α.Α. Α.Ε., 2007: *Οδηγός Κατάρτισης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων ΟΤΑ*. Αθήνα.
- Κοιλάδη Κ., Α. Κουρουπάκη, Φ. Κουτσουμπού και Π. Νικολιδάκης, 2009: *Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός*. ΤΕΕ – Τμήμα Ανατολικής Κρήτης, Κρήτη.

- Κομνηνός Ν, 2006: *Θεωρία της Αστικότητας. Αστικός Σχεδιασμός και Κατασκευή της Πόλης*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη.
- Λιανάκης Γ. και Γ. Σίμου, 2005: *Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Περάματος. Α΄ Φάση: Ανάλυση, Διάγνωση, Προοπτικές*. Αθήνα.
- Οικονόμου Δ., 2004: *Πολεοδομία ΙΙΙ*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος.
- Τζικά – Χατζοπούλου Α., 2003: *Πολεοδομικό Δίκαιο*. Πανεπιστημιακές Εκδόσεις ΕΜΠ, Αθήνα.
- Χριστοφιλόπουλος Δ.Γ., 2002: *Πολιτιστικό Περιβάλλον- Χωρικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη*. Εκδόσεις Π. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα.
- Faludi A., 1973: *Planning theory*. Pergamon, Oxford University Press.
- Gosling O, B. Maitland, 1984: *Concepts of Urban Design*. London. Academy Editions.
- Hall P., 2002: *Urban & Regional Planning*. Boston & Sydney: George Allen & Unwin, 4th Edition.
London.
- Ratcliffe J., 1978: *An introduction to town and country planning*. Hutchinson & Co Ltd, London.
- Royal Institute of British Architects, 1970: *Report of the Urban Design Diploma Working Group*, London, RIBA.